

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KEREITE YA 12

SESOTHO PUO YA TLATSETSO YA BOBEDI (SAL)

PAMPIRI YA BOBEDI (P2)

PUDUNGWANA 2025

MATSHWAO: 40

NAKO: Dihora tse 1½

Pampiri ena e na le maqephe a 12.

DITAELO LE DIKELETSO HO MOHLAHLOBUWA

1. Pampiri ena e arotswe DIKAROLO TSE THARO, e leng:

KAROLO YA A:	Dipalekhutshwe	(40)
KAROLO YA B:	Ditshomo	(40)
KAROLO YA C:	Meqoqo	(40)
2. Araba dipotso tse tswang bukeng eo o ithutileng yona.
3. Qala potso KA NNGWE leqepheng LE LETJHA.
4. O lokela ho sehella mola ka mora karolo e nngwe le e nngwe.
5. Nomora dikarabo tsa hao jwalo feela kaha dipotso di nomorilwe pampiring ya dipotso.
6. Tlola mola ka mora karabo e nngwe le e nngwe.
7. Hlokomela tshebediso ya polelo le mopeleto.
8. O eletswa ho sebedisa nako ka tsela ena:

KAROLO YA A:	Metsotso e (2 x 45)	90
KAROLO YA B:	Metsotso e (2 x 45)	90
KAROLO YA C:	Metsotso e (2 x 45)	90
9. Ngola ka mongolo o makgethe o balehang.

LEQEPHE LA DIKAHARE:

Leqephe lena le tla o thusa ho kgetha dipotso tseo o lakatsang ho di araba, ntle le hore o bale pampiri kaofela.

KAROLO YA A: DIPALEKGUTSHWE		
Araba dipotso tsa dipalekgutshwe tseo o ithutileng tsona.		
NOMORO YA POTSO	MATSHWAO	LEQEPHE
1. 'Naleng tsa phakwe'	20	4
2. 'Mpho e makatsang'	20	5
KAROLO YA B: DITSHOMO		
Araba dipotso tsa ditshomo tseo o ithutileng tsona.		
3. 'Phokojwe le Bere'	20	7
4. 'Kgubetswana le Talane'	20	8
KAROLO YA C: MEQOQO		
Araba dipotso ka BOBEDI tsa meqoqo.		
5. 'Phetoho'	20	10
6. 'Tjhelete'	20	11

KAROLO YA A: DIPALEKGUTSHWE

MAKUMANE A THATA A BOPHELO – JM Maqubela

POTSO YA 1: 'NALENG TSA PHAKWE'

Bala qotso ena, ebe o araba dipotso tse itshetlehileng hodima palekgutshwe kaofela ha yona.

TEMA YA A

Ke motsheare wa mantsiboya. Seteisheneng sa Elandsfontein, haufi le toropo ya Germiston kapa nka re karolwaneng ya yona toropo ena, ho tletse batho ba bangata ba emetseng diterene ho hlaha ka makgalo ho fapana.

... Diterene le tsona mona seteisheneng di ntse di fapakana kgafetsa. Di ne di lebile nqa ya Germiston ha tse ding di eya nqa ya Tshwane kapa Tembisa.

5

... Terene ya hlaha e lebileng nqa ya Germiston. Nna mora Lebenya, Nkokoto, ke ne ke lokela ho palama yona ena e kenang boemelong. Ka tsubella ka lebelo ho ya ikakgela ka hare. Ka mona ka tereneng bapalami ba bang ba ne ba ntse ba thenthetsa ka mmino wa bodumedi. Ka fihla ka itshetleha ka lemati le neng le se le kwetswe. Mahlo a ka a nna a ya le lekaretjhe lena la terene ho fihlela a re tsepa! ho monna e mong ya tshwereng Bebele. O ne a ntse a e phetlaphetla maqephe.

10

... Ha terene e se e atametse seteisheneng sa Knights, ka makala ha motho a se a nkgitla ka setswe ka mokokotlong. Ka hetla ka ho panya ha leihlo.

- 1.1 Bolela nako le sebaka tsa diketsahalo tse seratswaneng sa 1. (2)
- 1.2 Bolela dintlha TSE PEDI tse re bopelang tlhekelo seratswaneng sa 1. (2)
- 1.3 Bolela lentswe leo mongodi a le sebedisitseng qotsong bakeng sa kgetho ya mantswe ho hlalosa ho fetana ha diterene. Sheba seratswana sa 2. (1)
- 1.4 Qolla maelana a bontshang kamoo Nkokoto a ileng a hetla ka potlako kateng. (1)
- 1.5 Mongodi o hlahisa Nkokoto Lebenya e le mophetwa ya sa fetolweng ke maemo. Mofuta ona wa mophetwa o bitswang? (1)
- 1.6 Fana ka bopaki ho tswa qotsong bo nnetefatsang hore bapalami e ne e le baKreste. (1)
- 1.7 Polelo ena, 'ka makala ha motho a se a nkgitla ka setswe', e bontsha (sehlohlolo; kgolo ya ditaba) palekgutshweng. Kgetha, o be o tshehetse karabo ya hao. (3)
- 1.8 Hlalosa maemo a renang seratswaneng sa bone. (2)

- 1.9 Mongodi o sebedisitse karaburetso ya pono polelong e latelang ka sepheo sefe?
'Ka tsubella ka lebelo ho ya ikakgela ka hare.' (2)
- 1.10 Na mongodi o atlehile ho phethela palekgutshwe ee? Tshehetsa karabo ya hao. (2)
- 1.11 Tshohla mothinya o sa lebellwang palekgutshweng ena. (3)
- [20]

LE

POTSO YA 2: 'MPHO E MAKATSANG'

Bala qotso ena, ebe o araba dipotso tse itshetlehileng hodima palekgutshwe kaofela ha yona.

TEMA YA B

Ha ba se ba atamela sekolong, Tlaleho a bolella mora hore kajeno o tla lahlehelwa ke moputso wa letsatsi kwana mosebetsing. A bile a hlalosa hore ho se ye mosebetsing ha hae ho bakilwe ke ho utlwa ka mosebetsi wa sekolo o sa tsweleng pele. Teboho a kopa ntatae ho mo hlalosetsa ka seo a se bolelang. Tjhe, ntle le tshenyo ya nako, Tlaleho a phunya seso. A kena tabeng, 'Monna, mosuwe Pudumo Moriri o mpoleletse hore wena ha o kene sekolo. Nako e se e ka lekana dibeke tse ka bang tharo jwale sena se etsahala. Wena o mpoleletse hore o qetetse ho ya sekolong maobane. Jwalo ka motho ya hlohileng leshano le ho boulela bokamoso ba hao, ke rata ho ya fumana nnete mane sekolong.' Teboho a sheba fatshe. Ho tloha mona Teboho a bonahala a hloname mme a se a sa bue kapa le hona ho tsheha ha ntatae a etsa metlae jwalo ka pele ha ba ne ba qoqa ho tloha lapeng. Sekolo se ne se se se kene ha ba kena kantorong ya mosuwehlooho. 5 10

- 2.1 Qolla polelo e bontshang kgohlano ya ka ntle. Sheba mela ya 1–2. (1)
- 2.2 Hlwaya lebaka le totobatsang hore Pudumo Moriri ke monamodi qotsong. (1)
- 2.3 Bolela lebaka la kgohlano dipakeng tsa Teboho le Tlaleho qotsong. (1)
- 2.4 Ketso ya Teboho ya ho sheba fatshe e totobatsa maikutlo a jwang ho yena? (1)
- 2.5 Qotsa dipolelo TSE PEDI tse nang le moelelo o patehileng o bolelang, 'ho bua ditaba'. Sheba mola wa 5. (2)
- 2.6 Ditaba tsa palekgutshwe ena di phetwa ho tswa lehlakoreng lefe la mopheti? Fana ka bopaki. (2)
- 2.7 Molwantshuwa ke mang palekgutshweng? Tshehetsa karabo ya hao. (3)

2.8 Ketsahalo e totobatsang tharollo palekgutshweng ee ke efe? Tshehetsa karabo ya hao. (3)

2.9 Kgetha karabo e nepahetseng ka ho fetisisa ho tse latelang. Ngola tlhaku (A–D) feela pela nomoro, o be o tshehetse karabo ya hao.

Ditaba tsa qotso ee di etsahala boemong bofe ba poloto?

- A Tlhekelo
- B Kgolo ya ditaba
- C Tharahano
- D Sehlohlolo

(3)

2.10 Na ketsahalo ya hore Teboho a rongwe lebenkeleng ntle le molaetsa, e bohlokwa ntshetsopeleng ya poloto? Tshehetsa karabo ya hao.

(3)

[20]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA A: 40

KAROLO YA B: DITSHOMO

BOKGELEKE BA BASOTHO – R Moeketsi

POTSO YA 3: 'PHOKOJWE LE BERE'

Bala qotso ena, ebe o araba dipotso tse itshetlehileng hodima tshomo kaofela ha yona.

TEMA YA C

'Na ekaba morena o tseba sebopuwa se seng se maoto mane jwalo ka nna le wena tjena, feela se hanang ho tsamaya ka ona a le mane? Se sebedisa a mabedi a ka morao. A ka pele ona se a leketlisa feela.' Bere a re: 'Jwale o tla le leshano. Ke tsamaile mafatshe ana kaofela mme ke qetile. Ntho e jwalo yona ha ke eso e bone.' Yaba Phokojwe o re: 'Ruri ke a makala ha morena a sa se tsebe sebopuwa sena. Se matla haholo. Se bohlale. Se hlola Tau le Tlou, tsona dibata tseo wena o reng o a di tshaba.'

... Yare moo ba seng ba batla ba tela, ba bona monna wa setsomi a le kgohlopo a bile a le kotjane letsohong. O ne a phomotse moriting wa sefate, yena le ntja tsa hae tse pedi, mme a sa bone Phokojwe le Bere. Yaba Bere o re: 'Na ke sona sebopuwa seo ho thweng se hlola Tau le Tlou see? Seeshana see se kang sehswapa? ...'

- 3.1 Bolela dikarolo TSE PEDI tsa tikoloho tse hlahang qotsong. (2)
- 3.2 Bolela baphetwa BA BABEDI ba buisanang qotsong. (2)
- 3.3 Qolla polelo e re bopelang pheteletso moleng wa 3–4. (1)
- 3.4 Phokojwe ke molwantshi tshomong. Fana ka ketsahalo E LE NNGWE e tiisang sena. (1)
- 3.5 Ditaba tsa tshomo ena di phetwa ho tswa lehlakoreng lefe la mopheti? Fana ka lebaka. (2)
- 3.6 Kgetha karabo e nepahetseng ka ho fetisisa ho tse latelang. Ngola tlhaku (A–D) feela pela nomoro. Tshehetsa karabo ya hao.

Polelo e latelang e re bopela mkgabisopuo ofe?

'Seeshana see se kang sehswapa?'

- A Lebotsi
B Papiso
C Mothofatso
D Tshwantshiso (3)

- 3.7 O itshetlehile ka molwantshuwa, o utlwisisa eng ka maele a latelang? Tshehetsa karabo ya hao. (2)
- Moiketsi ha a llelwe. (2)
- 3.8 Sepheo sa mongodi ke sefe ka ho hlahisa lebitso la Tau le Tlou ho Bere tshomong ee? (2)
- 3.9 Tshohla boitshwaro ba Bere ba ho nkela baphetwa ba bang fatshe. (3)
- 3.10 Ke thuto efe eo mongodi a lekang ho e fetisetsa ho babadi ka tshomo ee? (2)
- [20]**

LE

POTSO YA 4: 'KGUBETSWANA LE TALANE'

Bala qotso ena, ebe o araba dipotso tse itshetlehleng hodima tshomo kaofela ha yona.

TEMA YA D

A tsamaya jwalo Talane. A tsamaya, a tsamaya, a ba a fihla nokaneng e latelang. Ena he e ne e le nokana ya diboko. A fihla Talane wa batho, a e fumana e tletse, ebile e panyapanya, ho nyeunya, diboko di nyekotseha, di nyontsha. A ema a re tlekelele! Yaba o re: 'Ke tla etsa jwang wee, hobane bohadi teng ke tshwanela ho fihla?' A hopola Nketjwane. A ipotsa hore o ne a bolelang ha a re le pele di na le baji. Qetellong a kena. Yaba diboko di mo homela hohle, hloohong, ka mahlong, ka ditsebeng, ka dinkong, hohle. Feela yena a tiya pelo, a ya, a ya, a ba a fihla ka nqane. A fihla a homolla, a homolla, a homolla. Jwale Talane o ne a nyonya, ebile a nyokgoloha. Feela a ba a di nyokola kaofela ha tsona. Yaba o tswela pele leetong la hae. 5

- 4.1 Bolela sebaka seo Talane a leng ho sona qotsong. (1)
- 4.2 Qolla polelo e bontshang kgohlano ya ka hare. Sheba mela ya 4–5. (1)
- 4.3 Bolela lekgetha la tshomo le hlahang qotsong. Fana ka mehlala E MMEDI. (3)
- 4.4 Bolela lebitso la mophetwa ya ileng a fa Talane maele. Fana ka bopaki ba maele ho tswa qotsong. (2)
- 4.5 Kgetha karabo e nepahetseng ka ho fetisisa ho tse latelang. Ngola tlhaku (A–D) feela pela nomoro, o be o tshehetse karabo ya hao.

Mongodi o sebedisitse karaburetso ya ... polelong e latelang.

A fihla Talane wa batho, a e fumana e tletse, ebile e panyapanya, ho nyeunya, diboko di nyekotseha, di nyontsha.

- A phonelo
B pono
C tatso
D kutlo

(3)

- 4.6 Mongodi o sebedisitse polelo ee, 'Le pele le na le baji,' ka sepheo sefe? (2)
- 4.7 Ebe Talane ke mophetwa ya sephara kapa ya tjhitja? Tshehetsa karabo ya hao. (3)
- 4.8 Na ketso ya Kgubetswana ya ho hloma mahare ka ntlong ya Monyohe e a amoheleha? Tshehetsa karabo ya hao. (3)
- 4.9 Na o utlwela Talane bohloko mabapi le dintho tse mo hlahetseng? Tshehetsa karabo ya hao. (2)
- [20]**

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA B: 40

KAROLO YA C: MEQOQO

PELONG YA KA – SM Mofokeng

POTSO YA 5: 'PHETOHO'

Bala qotso ena, ebe o araba dipotso tse itshetlehileng hodima moqoqo kaofela ha wona.

TEMA YA E

Qetellong terene e a lla, o bokella morwalo wa hao hobane seteishene seo e kenang ho sona ke sa heno.

... Lebitso la seteishene ke leo. O a le bala. Le ngodilwe hantle empa ho teng ho hong ho sa o kgotsofatseng. Le fetohile.

... O fihla hae. O kopana le bana ba yang toropong. Ha o ba tsebe empa ke bao ba o dumedisa. Bona ba a o tseba. E, le wena o hopola mabitso a bona jwale; empa na ba hodile! O kena motseng mme o fumana ho thotse feela ho itse tu! Matlo a teng ekare a fetohile. A matjha a teng empa le ona a kgale ha a sa tshwana le pele. O fihla lapeng, o a makala hobane le matlo ana ekare a fetohile kapa ke hobane wena o tlohile ho ditswe ka mobu o moputswa mme ditema e le tse itseng? Le menyako ekare e fetohile. 5 10

- 5.1 Bolela sebaka moo diketsahalo tse seratswaneng sa pele di etsahallang ho sona. Fana ka lebaka la karabo ya hao. (2)
- 5.2 Qotsa lentswe leo e leng mohlala wa mokgabiso temeng. (1)
- 5.3 Bolela se etsahalang kamora hore terene e lle. (1)
- 5.4 Ditaba tsa moqoqo oo di phetwa ho tswa lehlakoreng lefe la mopheti? Fana ka lebaka la karabo ya hao. (2)
- 5.5 Qolla mantswe a bontshang kganyetsano moleng wa 8. (2)
- 5.6 Kgetha karabo e nepahetseng ka ho fetisisa ho tse latelang. Ngola tlhaku (A–D) e nepahetseng feela pela nomoro. Tshehetsa karabo ya hao.
- Polelo e latelang e re bopela mokgabisopuo ofe?
- '... ho ditswe ka mobu o moputswa mme ditema e le tse itseng?'
- A Lepata
B Lebotsi
C Potso
D Leetsi (3)
- 5.7 Mohopolo wa sehlooho wa tema ke ofe? (2)

- 5.8 Bolela hore polelo e latelang ke Nnete kapa Mafosi, o be o fane ka lebaka la karabo ya hao.
Ditaba tse qotsong di sehlohlolong sa moqoqo. (3)
- 5.9 Na o nahana hore phetoho ke ntho e tlang feela ka ho ba siyo ha motho sebakeng nako e telelele, ho latela moqoqo? Tshehetsa karabo ya hao. (2)
- 5.10 Na o dumellana le mohopolo wa mongodi wa hore phetoho e etsa hore batho ba fetohelane? Tiisa karabo ya hao o itshetlehile ka moqoqo. (2)
[20]

LE

POTSO YA 6: 'TJHELETE'

Bala qotso ena, ebe o araba dipotso tse itshetlehileng hodima moqoqo kaofela ha wona.

TEMA YA F

Ba ka be ba di boloka kae, di fula eng, ba di alosetswa ke mang, di sebetsa kae, di alafuwa ke mang ha di kula, ha di hlabile e nngwe e shwele ba reng; ba ka be ba di tshwaile jwang hore ba tle ba tsebe tsa hao ha o di batla (hobane o ne o sa tlo dumela ho fuwa mekojwana ya motho e mong ha tsa hao o tseba hantle hore e ne e le dikgomo tse phelang hantle!). 5

... Hoba, ngwaneso, diphoofolo tsena tsa Modimo ha re bile ha re a di phahamela hakalo. Haeba ha o kgolwe, o ke o jale tjhelete seterateng, o tla bona! Kapa haeba o e hloka, o ke o hlahlobise mekgwa eo re e fumanang ka yona, o tla bona hore re ntse re tlolana hodimo, re hatana, re lwana, re bolayana, re sutumetsana, re hloholaka moo re habileng tjhelete ... 10

- 6.1 Hlalosa ka mantswe a hao seo mongodi a se bolelang ka polelo ena, '... O ne o sa tlo dumela ho fuwa mekojwana ya motho e mong ...' ho latela ditaba tsa qotso. (2)
- 6.2 Bapisa ho fapana ha tjhelete le dikgomo ka ho ya ka moqoqo. Fana ka dintlha TSE PEDI. (2)
- 6.3 Bolela diphetoho TSE PEDI tse tliswang ke tjhelete bathong. (2)
- 6.4 Bolela hore mongodi o bua le mang ka tshebediso ya lentswe, 'Ngwaneso' qotsong. (1)
- 6.5 Qolla polelwana e bontshang alethereishene qotsong. (1)
- 6.6 Sepheo sa mongodi ke sefe ka mohopolo wa hore, 'E emela dikgomo, dinku, dipere, dikgoho, lebese, dipodi, mahe ...'? (2)

- 6.7 Kgetha karabo e nepahetseng ka ho fetisisa ho tse latelang. Ngola tlhaku (A–D) e nepahetseng feela pela nomoro. Tshehetsa karabo ya hao.

Mongodi o sebedisitse ... polelong e latelang.

'Ba tsebang ba re e a bua.'

- A mothofatso
- B tshwantshiso
- C pheteletso
- D pebofatso

(3)

- 6.8 Mohopolo wa mongodi ka tshebediso ya papiso polelong e latelang ke ofe? Tshehetsa ka lebaka.

'... Re bolayana, re sutumetsana, re hloholaka moo re habileng tjhelete jwalo ka dikgoho tse habileng mabele kapa poone.'

(3)

- 6.9 Ka tjhebo ya hao, na mathata a hlahang moqoqong le bophelong ka kakaretso a bakwa ke tjhelete kapa ke batho? Tshehetsa karabo ya hao.

(2)

- 6.10 Ke qeto efe eo o neng o ka e nka ha o ne o le moetapele wa phutheho ya kereke ho qoba dintwa tse ka bang ka kerekeng ka lebaka la tjhelete? Hlalosa o itshetlehile ka moqoqo.

(2)

[20]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA C: 40
MATSHWAO OHLE A PAMPIRI ENA: 40